

Интервју: Илија Туцић

СВЕТ У ОРАХОВОЈ ЉУСЦИ

Бане Крстић из Гаравог сокака, рекао је да је после дугог оклевања, због "Малих војвођанских прича" решио да први пут у животу, купи наочаре за читање. Надамо се да ће и он, као и пар хиљада читалаца претходне књиге, управо изашле "Приче равнице", дочекати спремни

Иако су у два издања одавно распродате "Мале војвођанске приче" поредили са прозом Вељка Петровића и стиховима Мике Антића, њихов аутор Илија Туцић био је најсрећнији када би му читаоци говорили да би све то "и они сами хтели да напишу, само је његово лепше". Књига скројена од емоција, исечака из породичне хронике, историје и хумора, никога није оставила равнодушним. Управо ових дана, из штампе су изашле "Приче равнице" састављене од 53 нове приче. Иако се тематски држе истог оквира, од почетне жеље за хумором и личном анегдотом, све је чини се, еволуирало у правцу веће зрелости и чвршће постављених ликова. Упркос томе, волеће је свако коме су се допале и "Мале војвођанске приче".

Искрено, да ли сте могли да предвидите све оно што се са овом књигом у протекле три године догађало?

Ни у најоптимистичнијим прогнозама. Безброј је невероватних примера. Својевремено, нам се јавила једна госпођа која ради у Суботичкој млекари и поручила 20 књига. Било нам је то мало чудно, па смо је упитали о чему је реч? Одговорила нам је да ускоро иде у пензију и жели да колегама са којима је радила, уручи неки поклон по којем ће се је сећати. Одлучила се за моју књигу. Опет, многи су књигу наручивали за своју децу, расуту по целом свету. Кажу да су желели да им поклоне нешто аутентично из родног краја, што ће моћи да чувају. Избор је падао на "Мале војвођанске приче". У интересантније моменте свакако спада и то да се као поштовалац књиге јавио и монах из једног католичког самостана у Хрватској! Књига је представљена у Адвокатској комори Војводине на њихов захтев. У једној од књижара "Делфи" буквално су ме замолили да објавим треће издање књиге, јер "више немају снаге да објашњавају људима да је више нема". Могао бих још да набрајам. Мало би било ако бих рекао да сам изненађен свим реакцијама које су пратиле ову књигу.

Књиге “Челобаште”, “Мале војвођанске приче” и најновија “Приче равнице” садрже добрано преко 100, сви се слажу необичних и аутентичних прича. Шта вас је све време руководило, на шта се наслањала идеја са којом су стваране?

Пола Србобрана још увек се добро сећа локалног трговца и по потреби добошара Георгија Дебељачког. Касније се замонашио. Као оца Максима срео сам га у манастиру Крушедол. Он ме је подсетио да код нас у Бачкој, постоји оно што зовемо „каров“. То је као неки кратак дрвени колац, који се на једном крају заоштри и пободе тик са унутрашње стране капије. Можеш да имаш капију велику, широку, гиздаву... она је јака само онолико колико је јак каров којом си је подбочио. Ако је он слаб, капија ће се, без обзира колико велика и тешка, отворити чим се на њу наслониш. Али ако је каров чврст, нема силе с којом ћеш макар и дашчану капију оборити. Е сада, свако од нас, мора да има свој каров. Да има нешто – што ће га подбочити. Ако је то у теби јако, може се живот на тебе наслонити колико хоће. Нећеш у себе пустити невољу. Али ако је слаб или га, не дај боже немаш, улазиће ко хоће. У неко доба, схватио сам да је писање – мој каров. После је било лако. Не привлачи човек у живот оно што хоће, већ оно што јесте. А ја сам Војвођанин засигурно у осмој, а неки кажу и 12. генерацији. Када живиш у равници, онда ти је свака грађевина, сваки човек на хоризонту, тачка према којој се управљаш. Светионик. А замешен од исте земље од које и ти. Инспирација је свуда око тебе.

Осим тог мотива, има ли још нешто због чега пуних 10 година исписујете приче које негде дословно и јесу “приче равнице”?

Мотив је свакако и то што све време и ја сам учим и добро се забављам. Уживам у причама, попут оне из Вршца, настале у времену у којем је Јован Стерија Поповић био на самрти. Наиме, по Вршцу се почео проносити глас да најумнији међу њима, полако умире. А будући да је Поповића кућа била на једној од главних варошких улица, те да кроз њу води пут којим се излази на пијацу, узели су на себе један необичан задатак. Пред Стеријином кућом истресли су кукурузовину, коју су пажљиво раширили дуж пута. Обилазили су је и водили о њој рачуна. У оно време, наиме, на пијацу се и није ишло другачије него воловским колима чији су точкови грубо и бучно поскакивали по калдрми. Стога су Вршчани, да кола не би реметила сан њиховом Стерији, пред његовом кућом раширили кукурузовину. Мени се ова пажња чини вреднијом него да су му подигли славолук или нешто томе слично.

Са друге стране, непрекидно упознајем занимљиве људе, који сви до једног у мој живот унесу по неки занимљив каменчић. Тако ме је наш светски драматург, сада нажалост покојни Јован Ћирилов, рођени Кикинђанин, учио како да путујем по соби. Ћирилов који је био велики светски путник и који је стигао до свих шест континетата, говорио ми је како је највећа узбуђења, највише врхове свести и снова досезао на путовањима – по сопственој соби! Књигу им је посветио. „Путовао сам често, по соби. Правио кораке, кратке а упорне. Од стола до столице, од лампе до креденца, и од довратка све до полице“. Учио је и мене како се то ради. Остаће ми заувек жао што је умро две недеље пре београдске промоције “Малих војвођанских прича”, на којој је по сопственој жељи хтео да говори.

Књижевни критичари ову врсту литературе воле да зову “завичајном” књижевношћу. Има ли за вас овај епитет реално покриће или у њему видите ижељу за не увек добронамерном, вредносном оценом?

Невоља је само што му по тој логици и Хомер дође као завичајни песник. И Балзак. И Толстој. И Црњански. И Кавафи. Заправо, мало је писаца који у овом или оном смислу то нису. Што неко рече, књижевност вам је као сир - мора да има локално обележје и знак порекла, али мора да буде и довољно добар да би га ценили другде, пожељно свугде. Врхунски сир увек је пивнички, пештерски, провансалски... без порекла је као човек без адресе. Тако је и са литературом. Ако је права, увек је укорењена, од Ирига до Александрије, увек – наша и свачија. Баш као и љубав. Није важно шта волите. Особу, дете, град, неко место у простору... Ако је искрена, љубав је љубав, без обзира на то коме су окренуте емоције.

Многи су “Мале војвођанске приче” доживели као једну сасвим необичну књигу, која је вероватно и због тога наишла на одјек који сте поменули. Колико вас је она учинила познатим, у смислу да “Приче равнице” куцају на већ отворена врата?

Познатим? Осим неколицине ретких који се на прсте могу набројати, ко је овде уопште “познат”? Имам на ту тему једну добру анегдоту. Стеван Шалајић је 42 године био глумац а онда и првак драме Српског народног позоришта. Одиграо је у позоришту преко 200 улога, два пута добио „Стеријину награду“ и „Добричин прстен“. Играо на филму и телевизији. И онда једног дана, тај Стеван Шалајић, задесило се тако, изађе да стопира на друму према Черевећу. Стане му неки човек. Прими га у кола и када га је мало боље погледао,

крене да се распричава све бирајући тон и речи, не би ли оставио утисак што веће љубазности. Почне да се распитује за жену и децу. Шалајић се растопио од среће, што је његова глумачка слава стигла и овде, на друм према Черевиху. Кад га одједном, возач упита: „А што не набавите опет оног доброг сира“? „Каквог сира“? На то се овај за воланом укипи и скоро па осорно изговори: „Па зар ви нисте онај трговац у Черевиху код кога купује моја жена“?

Након четири књиге са причама о Војводини, десет година рада у “Војвођанском магазину”, текстова са тематиком расутом од Бездана до Алибунара... имате ли осећај да сте тај простор ипак мало митологизовали? Модерним речником, јесте ли стваран живот пропустили кроз “фото-шоп”?

Вероватно сам на много места уопштио сопствени сентимент. Ствари сам свесно гледао кроз сопствене наочаре. То је оно што чини разлику између новинарског и књижевног текста. Увек сам спонтано, полазио из првог а завршавао у овом другом. Ипак, сентимент је једно а идеализовање стварности нешто сасвим друго. Зато сам се, кад год ми се учинило згодним, трудио да развејем неке наше “урбане легенде” у којима волимо да уживамо. На првом месту је наравно она најомиљенија, да смо ми овде Аустро-Угари, дакле културолошки и цивилизацијски, супериорнији од оних који живе јужно од реке Саве. А заправо, ми смо овде провели исто толико времена под Турцима, од 1526. до 1718, као и под Аустро-Угарском, од 1718. до 1918. Бачка се два века звала Сегедински Санџак. А рецимо, Сремска Митровица је имала 14 џамија. Исто то важи и за мит о нашој величини. Знате ли колико становника је имао Нови Сад када је проглашен Слободним краљевским градом? Веровали или не – мање од 4.000. Пре смо “Атеница” него Српска Атина. Уосталом, о каквој ми то супериорности можемо да говоримо, када од 465 насеља у Војводини – 450 нема канализацију! А пола Баната и дан-данас пије техничку воду. Управо, ако загребете по текстовима које сам писао, видећете да ми је јако важно да љубав према овом менталитету и поднебљу, буде заснована на истини. Само је таква љубав права. Мера нашег самопоуздања, не сме да буде одређена нашом стварном или лажном величином, већ нечим много дубљим од тога. То “дубље”, то је оно за чиме трагам.

Како се уопште долази до праве приче? Некако, стиче се утисак да су нам сва села иста. Сви имају сличне проблеме и жале се због истих ствари. Где је “оно нешто” што прави разлику?

Два су правила из којих произлазе сва остала. Најпре, не постоје два иста села! Символичан пример срео сам у Фекетићу. До суседног Ловћенца и Малог Иђоша можете и пешке стићи. А опет, у Фекетићу расте врста вишње, која не успева чим изађете из сеоског атара. Имају ендемску врсту вишње. Као "човечја рибица" у Постојинској јами. Таквих примера имате колико хоћете. Рецимо, Надаљ је био најудаљеније место у Шајкашкој области, која се налазила под војном управом. Четири километра удаљена Турија била је у "паорији", под потпуно другачијим режимом власти. То је довело до разлике у менталитету и погледу на свет. А село до села. Таквих примера имате безброј. Дакле, сва су нам места различита.

Друго правилојесте да нема кукања. Не волим га ни у монологу а камоли у дијалогу. Шта би било да свако крене да прича како је живот неправедан и како је баш њега закинуо. Причао сам на ту тему о једном републиканском борцу који је стрељан у првим данима Шпанског грађанског рата. Вод којем је поверено погубљење, извео је затворенике једног леденог зимског јутра да би заједно пешке отишли до места за стрељање. Мада су војници имали шињеле и рукавице, дрхтали су од зиме. Затвореник који је на себи имао само јакну од лаганог платна, трљао је рукама од зиме укочено тело, жалећи се на неподношљив мраз. У једном тренутку, командир вода, разјарен жалопојкама, повикао је: „Престани да од себе правиш мученика! Помисли на нас, који по овој одвратној хладноћи – морамо и да се вратимо“.Е зато је бар живот праведан. Нема назад и не враћа се нико. Нема жалопојки. Ако се држите ова два правила, на добром сте путу да нађете праву причу.

Сви воле да препричавају анегдоте или веселе догађаје са својих путовања. Хајде да направимо изузетак. Сећате ли се неког непријатног догађаја, нечег што бисте радије заборавили?

Буде тога. Рецимо пре две-три године, на једној манифестацији у Шатринцима, сасвим случајно упознали су ме са Слободаном Павковићем, легендом Војводине. Да бих се похвалио, а сасвим сигурно рачунајући на то да ћу га импресионирати, издекламовао сам му тим Војводине који је 26. марта 1972. играо против Хајдука. Био сам тада мали и паралисан од узбуђења јер ме је тата први пут у животу повео на утакмицу. Елем, самоуверен и осмехнут, истресао сам Бобету ондашњи састав: Свилар, Вујков, Мокуш, Трифуновић, Новоселац, Рутоњски, а у навали Леринц, Павковић, Никезић, Ивезић,

Личинар. Направио сам драмску паузу секунд-два, и погледао у Бобета, сигуран да ће остати пренеражен чињеницом, да усред Срема, на ливади у Шатринцима, налеће на човека, који напамет зна тим у којем је играо пре више од 30 година! На мој ужас, Павковић је мртав хладан, помало увређеног гласа, пре него што се окренуо и отишао, процедио кроз уста само једну реченицу: "Ставио си ме на леву полутку, а ја сам био "десетка".

Какав малер! Једини играчи којима сам у набрајању, случајно заменио места били су Ивезић и Павковић. Уместо да Бобету дам дрес са бројем 10, којег увек носи највећа звезда у тиму, попут Пелеа, Марадоне или Месија – ја сам га послао на "осмицу". И он се човек увредио... Осетио сам се као глумац који се 30 година припремао за улогу, научио текст којег у пола ноћи уме да изговори – и онда доживи дебакл на сцени.

За крај обично питамо, имате ли неку мисао или мото којим се руководите?

Имам једну мени драгу, кажу аутентичну војвођанску пословицу. Настала је у време када је свилена буба гајена широм Баната, и када се у Белој Цркви одређивала цена свиле на европским берзама. Она каже: "Стрпљење и дудов лист – претвори у свилу"! Ипак, волим и оне мудрости које човек покупи сам, у скитњи по равници. Тако сам негде срео човека који ми је причао да обратим пажњу на две честе травке на нашим ливадама. То су крпигуз и попино прасе. Први ти се залепи за чарапу тако да га ручним пребирањем једва скинеш. Просто уђе у текстуру онога за чега се закачи. На тренутак помислите да сте у невољи. Онда схватите да је ова дискретна, ружњикава травка, која се труди да остане неприметна, заправо потпуно безазлена. Попино прасе је нешто сасвим обрнуто. Оно је живахно и сусретљиво, до те мере да готово нема детета којем није послужило као играчка, и које га није пропустило кроз спојене дланове. А заправо, иза ове безазлености, крије се опасност. Ако би, ређе детету, чешће некој животињи, попино прасе ушло у ухо, тако забодено у "контра" смеру, у којем га је готово немогуће извадити, умело је да доведе и до смртног исхода. Зато када некога упознајете, обратите пажњу да ли је тај неко сличнији крпигузу или попином прасету. Тих и неупадљив – али безазлен. Или симпатичан, разиграни ласкавац, који ће вас пре или касније увести у какву невољу! Ко би рекао? Лекција о животу, налази се одмах ту, крај ваших ногу.

А у прологу "Прича равнице" стоји реченица: "Не мораш бити ни светац ни мудрац, да би истина ушла у твој живот". Препуштам вама да одаберете која вам је од ове три мисли најдража.